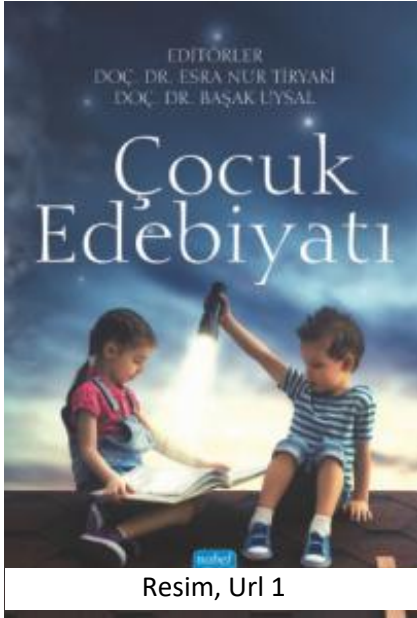

Kitap Tanıtımı: Çocuk Edebiyatı *

Furkan EREN**

Resim, Url 1

Günümüzde çocuğa verilen önemin giderek artması sayesinde çocuğa özgü alanlar da artmaktadır. Bu alanların başında eğitim gelmektedir. Formal ve informal eğitimin olmazsa olmazı; çocuğun bilişsel kapasitesini artıracak, dünya görüşünü genişletecek, ona bilgi, tecrübe ve kültür aktarabilecek ana kaynak kitaplardır. Kitabın çocuklarla buluştuğu çatı ise çocuk edebiyatıdır. Ülkemize çocuk edebiyatının gelişimine katkı sağlamak amacıyla yapılan çalışmalardan başında nitelikli kaynak kitaplar hazırlamak gelmektedir.

Bu çalışmada tanıtımı yapılacak eser üstte işaret edilen amaca hizmet eden Çocuk Edebiyatı adlı başvuru kitabıdır. Kitap, Esra Nur Tiryaki ve Başak Uysal'ın editörlüğünde hazırlanmış, Nobel Yayınları tarafından yayımlanmış, çok

yazarlı bir eserdir.

Çocuk Edebiyatı, içeriği Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen, eğitim fakültelerinin belli bölümleri okutulan aynı adlı ders için hazırlanmıştır. On beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler haricinde kitaba giriş niteliğinde bir ön söz ve kitap sonunda bir öz geçmiş listesi bulunmaktadır. Her bölüm, birbirinden bağımsız olarak farklı yazarlar tarafından çocuk edebiyatının başka bir boyutunu ele almıştır. Bölümler konu ile ilgili bir alıntı ve "Birkaç Soru..." başlığıyla başlamaktadır. "Birkaç Soru..." başlığı altında okuyucunun ön bilgilerini harekete geçirecek, ele alınacak konu ile ilgili duyuşsal ve bilişsel farkındalık

*Tiryaki, E.N.; Uysal, B. (Ed.) (2020). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Nobel. ISBN: 978-625-406-944-4

** YL Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Türkçe Eğitimi BD, İstanbul, Türkiye: furkan.eren.fe@gmail.com

oluşturacak sorular sorulmuştur. Bölüm sonlarına ise bölümü destekleyecek şekilde nitelikli film ve okuma listeleri eklenmiştir.

Kitabın on beş bölümü ve yazarları şu şekilde sıralanabilir:

	BÖLÜM ADI	YAZAR
1	Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Tarihi	Doç. Dr. Celile Ökten, Yıldız Teknik Üniversitesi
2	Dinleme ve Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Türlerinden Yararlanma	Dr. Halil Erdem Çocuk, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
3	Okuma ve Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma	Dr. Hatice Coşkun, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
4	Çocuk Edebiyatı ve Okuma Alışkanlığı	Dr. Perihan Tuğba Şeker, Uşak Üniversitesi
5	Çocuk Edebiyatında Türler	Doç. Dr. Başak Uysal, Gazi Üniversitesi
6	Çocuk Dergileri	Doç. Dr. Osman Emin, Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi
7	Nicelik ve Nitelik Açısından Çocuk Edebiyatı Ürünleri	Doç. Dr. Neslihan Karakuş, Yıldız Teknik Üniversitesi
8	Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Kültürler Arası Eğitim Olanakları	Dr. Gülşat Bican, Milli Eğitim Bakanlığı
9	Dezavantajlı Gruplar İçin Çocuk Edebiyatı	Dr. Şeyda Özcan, Sinop Üniversitesi Dr. H. Merve Altıparmak Yılmaz
10	Bir İyileştirici Olarak Çocuk Edebiyatı: Bibliyoterapi	Doç. Dr. Kemalettin Deniz, Gazi Üniversitesi
11	Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı	Doç. Dr. Esra Nur Tiryaki, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

12	Dijital Çağda Çocuk ve Kitap	Doç. Dr. Aybala Çayır, Aksaray Üniversitesi Doç. Dr. Hatice Değirmenci Gündoğmuş, Aksaray Üniversitesi
13	Çocuk Edebiyatı ve Yaratıcı Drama	Doç.Dr. Pınar Bulut, Gazi Üniversitesi
14	11. Peronun Biletsiz Yolcuları: Göç, Çocuk, Edebiyat	Doç.Dr. Ülker Şen, Gazi Üniversitesi
15	Çocukluktan Yetişkinliğe Geçiş: Gençlik Edebiyatı	Prof. Dr. Hikmet Asutay, Trakya Üniversitesi

Bölümler ve detayları şu şekildedir.

Birinci bölüm Doç. Dr. Celile Ökten'in yazdığı "Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Tarihi" bölümüdür. Altı alt başlıktan oluşur. "1.Kaptanın Seyir Defteri"nde ilk çocuk edebiyatı eserinden günümüze kadar çocuk edebiyatının tarihinden, gelişiminden ve çocuk edebiyatını etkileyen olay ve kavramlardan bahsedilmiştir. Bu gelişimde etkisi olan çocuk ve çocukluk kavramlarından, düşünürlerin eğitim üzerine fikirlerinden de bahsedilmiştir. "2. Ne Okuduğunu Söyle Sana Kim Olduğunu Söyleyeyim" başlığında ise dünyada ve Tanzimat ile beraber ülkemizde kullanılan okuma eğitimi kitaplarından söz edilmiştir. "3. Bizim Kahramanlarımız"da Türk kültüründe çocuğa verilen önem sebebiyle sözlü edebiyattan Batı edebiyatı etkisinde çeviri yapılan 20. yüzyıla kadar olan dönem özetlenmiştir. "4. Bir Varmış Bir Yokmuş" başlığında çocuk dergileri, "5. Açıl Susam Açıl"da Cumhuriyet Döneminden günümüze çocuk edebiyatının gelişim aşamaları anlatılmıştır. Son başlık olan "6. Gökten Elmalar Düştü" kısmında ise çocuk edebiyatının 80'li yıllardan günümüze dek olan durumu açıklanmıştır.

İlk bölümdeki tarihçenin anlatıldığı teorik bölümünden sonra ikinci ve üçüncü bölümlerde çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerileri ile ilişkisi incelenmiştir. İkinci bölüm Dr. Halil Erdem Çocuk tarafından yazılan "Dinleme ve Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Türlerinden Yararlanma" bölümüdür. İlk olarak çocuk ve çocukluk kavramlarına değinilmiştir. Çocuğa göre hazırlanan kitaplardan bahsedilmiştir. Ardından konuşma becerisi anlatılmıştır. Okul öncesi ve okul döneminde konuşma becerisi ve dil gelişiminde çocuk edebiyatının etkisi anlatılmıştır. Bölümün devamında dinleme becerisi konu edilmiştir. Dinleme becerisinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinden nasıl faydalanılacağı açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm Dr. Hatice Coşkun'un kaleme aldığı "Okuma ve Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma" bölümüdür. Bu bölümde Türkçe öğretiminde okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinden nasıl faydalanılması gerektiği açıklanmıştır. Bu amaçla etkinlik örnekleri de verilmiştir. Son olarak da Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ders kitaplarındaki metinlerden örnekler incelenmiştir.

Dördüncü bölüm "Çocuk Edebiyatı ve Okuma Alışkanlığı", Dr. Perihan Tuğba Şeker tarafından yazılmıştır. "Giriş, Erken Okuryazarlık Kavramı, Okuma Alışkanlığı" olmak üzere üç alt başlıktan oluşur. Bu bölümde erken okuryazarlık kavramı açıklanmış ve bu konuda yapılan araştırmalar ile örneklenmiştir. Sonrasında ise okuma alışkanlığı ve çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmaktan bahsedilmiştir.

Beşinci bölüm "Çocuk Edebiyatında Türler", Doç. Dr. Başak Uysal tarafından yazılmıştır. Bu bölümde "Tür Kavramı" ve "Çocuk Edebiyatında Tür" alt başlıkları ile konu açıklanmış ardından örnek olarak on bir edebî türden bahsedilmiştir.

Altıncı bölüm Doç. Dr. Osman Emin'in yazdığı "Çocuk Dergileri" bölümüdür. Bu bölümde dergilerin çocuk için eğitim ve edebiyat olarak iki açıdaki önem ve işlevi, sahip olması gereken nitelikleri ardında da dünyada ve Türkiye'deki tarihi konu edinilmiştir.

Yedinci bölüm Doç. Dr. Neslihan Karakuş tarafından yazılan "Nicelik ve Nitelik Açısından Çocuk Edebiyatı Ürünleri" bölümüdür. Ne kadar okunduğunun ne okunduğundan önemli hale geldiği günümüzde, çocuk edebiyatı eserlerinin nitelik ölçütleri açıklanmıştır. İyi çocuk edebiyatı eserlerinin biçim ve içerik yönünden sahip olması gereken özellikler hakkında bir inceleme yapılmıştır. Konunun çok çeşitlendiğine, son zamanlarda fantastik çocuk kitaplarının öne çıktığına dikkat çekilmiştir ve bu konuyla ilgili bir okuma listesi hazırlanmıştır.

Eserin sekizinci bölümü "Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Kültürler Arası Eğitim Olanakları" bölümüdür. Yazarı Dr. Gülşat Bircan bu bölümde kültür ve kültürler arası yeterliliğe yönelik tanımlamalara yer vermiştir. Çok kültürlü bir dünyada, kültürler arası eğitimin çocuk edebiyatında nasıl olanaklara sahip olduğu ve nasıl geliştirilebileceği açıklanmıştır. Bölüme hâkim olan teorik kısmı destekleyecek şekilde ders içi uygulama örnekleri verilmiştir.

Dokuzuncu bölüm "Dezavantajlı Gruplar için Çocuk Edebiyatı" adıyla Dr. Şeyda Özcan ve Dr. H. Merve Altıparmak Yılmaz tarafından kaleme alınmıştır. Çeşitli sebeplerden dolayı sosyal veya ekonomik olarak dezavantajlı duruma dönüşen bireylerin çocuk edebiyatındaki yerinden bahsedilen bu bölüm çocuk edebiyatında "Engelli ve Engellilik, Sosyal Dışlanma ve Ötekileştirme, Göç ve Mültecilik, Sosyoekonomik Unsurlar" olmak üzere dört alt başlıktan oluşmuştur.

Onuncu bölüm Doç. Dr. Kemalettin Deniz'in yazdığı "Bir İyileştirici Olarak Çocuk Edebiyatı: Bibliyoterapi" adlı bölümüdür. Bu bölüm edebiyatın "yol gösterici, yol arkadaşı" niteliğinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. İlk iki alt başlık "Bibliyoterapi" ve "Dünyada ve Türkiye'de

Bibliyoterapi” bölümlerinde kavram açıklanmıştır. “Gelişimsel Bibliyoterapi Uygulama Aşamaları” alt başlığında uygulama süreçleri hakkında bilgiler verilmiş “Türkçe Eğitimi ve Bibliyoterapi” başlığında da bu kavramın Türkçe dersi öğretim programındaki yerinden bahsedilmiştir.

On birinci bölüm “Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı” Doç. Dr. Esra Nur Tiryaki tarafından yazılmıştır. Bu bölüm “Değerler Eğitimi Yaklaşımları” ve “Çocuk Edebiyatı ve Kök Değerler” olarak iki alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlıkta genel olarak değerler eğitiminden bahsedilmiş, devamında ikinci başlıkta MEB’in belirlediği on kök değer çocuk edebiyatı çerçevesinde örnekler üzerinden açıklanmıştır.

On ikinci bölüm “Dijital Çağda Çocuk ve Kitap” Doç. Dr. Aybala Çayır ve Doç. Dr. Hatice Değirmenci tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde pandemi süreciyle etkisini artıran “dijital çağ” kavramından, dijital çağın eğitim ve edebiyat bağlamında çocuklardaki yerinden bahsedilmiştir.

Eserin on üçüncü bölümü Doç. Dr. Pınar Bulut tarafından “Çocuk Edebiyatı ve Yaratıcı Drama” başlığıyla yazılmıştır. Bu bölüm “Çocuk Edebiyatı, Yaratıcı Drama, Çocuk Edebiyatı ve Yaratıcı Drama İlişkisi” olarak üç alt başlıktan oluşur. Öncelikle ilk iki alt başlıkta kavramlar hakkında bilgi verilmiştir. Son alt başlıkta ise aralarında uygulamaya yönelik bir ilişki kurulmuştur. Yaratıcı dramada çocuk edebiyatının nasıl kullanılabilceğinden bahsedilmiş, öneriler verilmiştir. Etkinlik örnekleri paylaşılmıştır.

On dördüncü bölüm olan “11. Peronun Biletsiz Yolcuları: Göç, Çocuk, Edebiyat” Doç. Dr. Ülker Şen tarafından yazılmıştır. Bu bölüm üç alt başlıktan oluşmuştur. “Göç” başlığının altında göç olgusu nedenleri ve sonuçları ile açıklanmıştır. “Göçün Yansıma Alanı: Edebiyat” adlı ikinci başlıkta göç edebiyatından, göçmen edebiyatçılardan bahsedilmiştir. Son başlık olan “Türk Göçmen Edebiyatı: Konuk İşçi-Göçmen Edebiyatından Kültürler Arası Edebiyata” kısmında ise Türkiye kökenli olup göçten bir şekilde etkilenen veya bunları anlatan eserlerden bahsedilmiştir. 11. Peron ifadesi Almanya’ya giden ilk işçi kafilesinin durağını, biletsiz yolcular ise çocukları işaret eder. Bu bölümde de Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yapılan işçi göçünün etkisiyle ortaya çıkan işçi edebiyatı, göçmen edebiyatı, kültürler arası edebiyat incelenmiştir. Son alt başlığın içinde “Eserlerde Göçmen Çocuk” ve “Çocuk İçin Eserler” bölümleriyle Türk göçmen edebiyatının çocuk ile ilişkisine de değinilmiş.

On beşinci ve son bölüm olan “Çocukluktan Yetişkinliğe Geçiş: Gençlik Edebiyatı” bölümü Prof. Dr. Hikmet Asutay tarafından kaleme alınmıştır. “1. Giriş”, “2. Ergenlik Dönemi Kavram Açıklaması”, “3. Ergen Edebiyatı ve Ergen Roman”, “4. Türk Yazınında Ergen Roman” olmak üzere dört alt başlıkta incelenmiştir. Ergenlik ve ergen romanı kavramları açıklandıktan sonra ergen romanın tarihçesi hakkında genişçe bilgi verilmiştir. Bu bölümde çocuk ve gençlik edebiyatının içerik ve işlevsellik açısından farklılığı açıklanmıştır.

Bu eser çocuk edebiyatını farklı boyutlarıyla ele almasıyla benzer çalışmalardan ayrılan bir hâle gelmiştir. Çocukların hayatının içinde yer almasına hatta bazılarının hayatının bu şekilde

olmasına rağmen edebiyatta çok görülmeyen dezavantajlık, göçmenlik, ergenlik sorunları gibi kaçınılan kavramlara bölümler ayrılmıştır. Bu sayede okuyucuların farkındalığını arttırarak çocuk edebiyatında hayatın zorluklarından da bahsedilmiştir. Hazırlık soruları ve liste önerileri ile de okuyucuyu edilgen konumdan etken bir duruma geçiren başarılı bir eser hâline gelmiştir. Bu listeler daha fazla bilgi edinmek ve farklı bakış açıları sunabilmek adına okuyuculara faydalı bir ek kaynak olmuştur.

“Çocuk Edebiyatı” kitabı çocuk edebiyatı alanında çalışan ve bu alana ilgi duyan birçok kesim için faydalı niteliktedir. Öncelikle, öğretmenler ve öğretmen adayları, çocuk edebiyatının farklı boyutları hakkında bilgi edinerek öğrencilerine daha iyi rehberlik edebilirler. Ayrıca, çocuk edebiyatı alanı üzerine araştırma yapan akademisyenler için de eser; yeni bir bakış açısı sunarak, literatürdeki boşlukları doldurma ve yeni araştırmalar yapma fırsatı sunabilir. Kitapta ele alınan konular, çocukların gerçek hayatındaki zorlukları yansıttığı için, psikologlar ve sosyologlar gibi diğer disiplinlerden de ilgi görebilir. Ayrıca, kitapta yer alan örnekler, çocuk edebiyatı yazarları ve çizer sanatçılar için de ilham kaynağı olabilir. Sonuç olarak, bu eser, çocuk edebiyatı alanına ilgi duyan öğretmen ve öğretmen adayları, çocuk edebiyatı alanı üzerine araştırma yapan akademisyenler ve diğer disiplinlerden uzmanlar için faydalı bir kaynak niteliğindedir.

Kaynakça

Tiryaki, E. N.; Uysal, B. (Ed.) (2020). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Nobel. ISBN: 978-625-406-944-4

<https://www.nobelyayin.com/cocuk-edebiyati-16921.html>